

KARAMANLICA ESERLERDE İSLÂM İNANCIYLA İLGİLİ TERİMLER

Hayrullah KAHYA*

ÖZET

Anadolu'da Türkçe konuşan ve Grek harfleri ile Türkçe yazan Ortodoks Hristiyanlara Karamanlı; bunların konuştuğu dile de Karamanlica denmektedir. XIII. yüzyıldan beri varlıkları bilinen Karamanlıların ilk yazılı metinlerine XV. yüzyılda rastlanmıştır. Bu tarihten itibaren yayımlanmış olan daha çok dinî nitelikteki yüzlerce Karamanlica eser günümüze kadar ulaşmıştır. Yüzyıllarca Anadolu'da Müslüman Türklerle yan yana ve barış içinde yaşamış olan Karamanlılar, Kurtuluş Savaşı döneminde genellikle Millî Mücadele taraftarı bir tutum sergilemiş olmalarına rağmen dinlerinden dolayı Rum milletinden sayılmışlar ve Lozan Barış Antlaşmasının ilgili maddesi gereği diğer Rumlarla birlikte nüfus mübadelesine tabi tutularak Yunanistan'a göç ettirilmişlerdir. Karamanlılar, bu yeni vatanlarında da gazete ve dergi çıkararak yahut da kitap yayımlayarak yazılı eserler vermeye çalışmışlar; ancak bu çabalarında muvaffak olamamışlardır. Nihayet Karaman edebiyatı XX. yüzyılın başlarından itibaren fiilen son bulmuştur. Bu çalışma için Grek alfabesiyle çeşitli dönemlerde yazılmış dinî muhtevalı Karamanlica altı eser taranmıştır: *Angeliaforoz*, *Gennadios İtikatnamesi*, *Gülizar-ı İman-ı Mesihî*, *İspat-ı Mesihîye*, *Yeñi Hazne* ve *Psaltirion*. Bu eserlerde geçen İslâmî terimler, öncelikle fonetik ve morfolojik açıdan incelenmiştir. Daha sonra bu terimler madde başı yapılarak alfabetik sıraya konmuş, terimlerin metinlerde geçen anlamları verilmiştir. Madde başlarının altına da taranan eserlerden ilgili terimin geçtiği örnek cümleler eklenmiştir. Metindeki tüm terimlerin toplu olarak görülebilmesi için bu terimlerinin tamamının yer aldığı bir tabloya da yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise Karamanlica kitaplarda İslâmî terimlerin kullanılma nedenleri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karamanlılar, Karamanlica, Terim, İslâmiyet, Hristiyanlık

---

* Yrd. Doç. Dr., Yıldız Teknik Üni., Eğitim Fak., Türkçe Eğitimi Böl., hayrullahkahya@hotmail.com

ISLAMIC TERMINOLOGY IN KARAMANIAN WORKS

ABSTRACT

Turkish speaking Orthodox Christian people who lived in Anatolia called Karamanian or Karamanlides and their language Karamanlidika or Karamanli Turkish. The first written works of Karamanian people who had lived in Anatolia since XIIIth century were first found in XVth century. Since that time, hundreds of Karamanian texts, mostly religious remained till present day. Even though they lived together with Muslim Turks in peace and they supported the National Struggle in the Turkish War of Independence, they were excepted as a part of Greek society because of their religion. Due to the Treaty of Lausanne, Karamanian people were subject to the Greek-Turkish population exchange together with the other Greek people in Anatolia. Karamanian people tried to publish literary works in their new homeland but they could not succeed. Thus, Karamanian literature came to the end at the beginning of the XXth century. In this work, 6 Karamanian works with religious content written in Greek script in different periods are examined: *Angeliäforoz*, *Gennadios İtikatnamesi*, *Gülizar-ı İman-ı Mesihî*, *İspat-ı Mesihîye*, *Yeñi Hazne* and *Psaltirion*. First of all, Islamic terminology of these works are listed alphabetically and then they were examined according to their phonetical and morphological properties. Under each entry, the related sentences from the original works are provided. In the conclusion section, the reasons behind the use of Islamic terms in Karamanian works are discussed.

Key Words: Karamanians, Karamanli dialect, Term, Islamism, Christianity

Giriş

Bizans kaynaklarından öğrendiğimize göre Türk-Yunan ilişkileri ilk olarak milattan önce başlamış, milattan sonra II. yüzyılda ise bu ilişkiler gelişme yoluna girmiştir. Zira bu dönem Bizans kaynaklarında birçok Türkçe kelimeye rastlanmaktadır (Togan 1946: 40; Tekin 1997: 105-106). V. yüzyılda ise çeşitli Hun kavimleri ile Bizanslıların sürekli ilişki içinde buldukları bilinmekte, özellikle VI. yüzyıldan itibaren Türk-Yunan ilişkilerinin hızla arttığı kaynaklardan anlaşılmaktadır (Volkan vd. 2002: 36; Baykurt 1932: 50). Bu bağlamda zaman içerisinde Kıpçak, Uz, Avar, Kuman ve Peçenek gibi bazı Türk boyları Bizans İmparatorluğu'nda paralı asker olarak çalışmaya başlamışlardır. Bunun yanında o dönemde mülteci veya esir olarak ya da başka

nedenlerle Bizans topraklarına yerleşen Türk boyları da bulunmaktadır. Bunların pek çoğu Bizanslılar tarafından Hristiyanlaştırılarak Toros dağlarının iç kesimlerine, Anadolu'ya ve Balkanlara yerleştirilmişlerdir (Güler 2000: 21).

Öte yandan XI. yüzyıldan itibaren özellikle Selçuklu Türklerinin egemenliği altındaki bazı Türk boylarının Bizans hâkimiyeti altında bulunan Anadolu'ya akınlar yapmaya başladıkları görülmektedir. Bu boylar Anadolu'nun içlerine kadar ulaşabilmişlerdir. Türk akınlarının iyice artması üzerine yüzyılın ikinci yarısında dönemin Bizans imparatoru Romanos Diogenes (Romen Diyojen) (1068-1071) bir ordu hazırlamıştır. Amacı, Müslüman Türkleri Anadolu'dan çıkartıp teb'asının huzur ve güvenliğini sağlamaktır. 1071'de Selçuklu imparatoru Alparslan (1029-1072) ile yapılan Malazgirt Savaşı'nda Bizanslılar ağır bir yenilgiye uğramıştır. Bundan böyle Anadolu'ya Türk akınları ve göçleri artmıştır (Volkan vd. 2002: 28). Bir bakıma Malazgirt Zaferi'nin tekrarı olan Miryakefalon Savaşı (1176) ile de Anadolu'daki Türk varlığı kesinleşmiştir (Cahen 2000: 42).

1. Karamanlılar ve Karamanlıca

Selçukluların Anadolu'yu yurt edinmeye başladıkları XII. yüzyılda Anadolu, çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Anadolu'da Rumlar, Ermeniler ve Süryanilerin yanı sıra az sayıda başka milletlerin varlığı da bilinmektedir (Ercilasun 2007: 597). Bu dönemde Anadolu'nun hâkim dili ise Yunancadır¹.

XIII. yüzyılda da Anadolu'ya yerleşmeye devam eden Müslüman Türklerin yerli halklarla ilişkileri ister istemez artmıştır. Yukarıda kısaca temas etmeye çalıştığımız tarihî bir geçmişe sahip Türk-Yunan ilişkilerinin de etkisiyle -şimdiki bilgilerimize göre- Karamanlılar bu dönemde ortaya çıkmıştır. Çünkü kaynaklarda *Karamanlı* adına ilk kez XIII. yüzyılda rastlanmaktadır. XIV. yüzyılın başında da Bizans emrindeki Karamanlı Türk askerlerden söz edilmektedir (Anzerlioğlu 2009: 179).

Öteden beri, Türkçe konuşan ve eserlerini Grek harfleri ile yazan Anadolu'daki Ortodokslara Karamanlı; bunların konuştuğu dile de Karamanlıca denmektedir. Bunlar özellikle İç Anadolu'da, İstanbul'da, Karadeniz, Akdeniz ve Ege bölgelerinde; Suriye başta olmak üzere Ortadoğu, Kıbrıs, Balkanlar ve hatta Kırım'da yaşamışlardır (Eckmann 1988: 89).

¹ Yunanlılar buraya M.Ö. 1200 civarında gelmişlerdir. Batı Anadolu başta olmak üzere Akdeniz ve Karadeniz sahillerinde birçok koloni kurmuşlar ve zamanla Anadolu'nun içlerine kadar yayılmışlardır (Volkan vd. 2002: 28).

Karamanlıca eserlerden ve kitabelerden anlaşıldığı kadarıyla² Karamanlılar İstanbul, Kütahya, Antalya, Burdur, Kütahya, Rize, Kayseri, Niğde, Karadeniz Ereğlisi, Silifke, Konya, Ankara, Nevşehir, Tokat, Isparta ve Eskişehir gibi yerlerde yoğun olarak bulunmaktaydılar.

Karamanlılar, ilk basımı 1718'de yapılan *Gülizar-ı İman-ı Mesihî* adlı çift dilli (Yunanca ve Karamanlı Türkçesi) kitaptan sonra 1930'lu yıllara kadar yüzlerce Grek harfli Karamanlıca metin yayımlamışlardır³. Bunların çoğu dinî içerikli olup genellikle Yunanca ve İbraniceden çeviridir. Karamanlılar kitap yayını yanında birçok gazete ve dergi de yayımlayarak yüzyıllar boyu kendi kültürlerini sürdürmeye ve yaymaya çalışmışlardır⁴. Bu sayede hem yazma hem basma yüzlerce Karamanlıca metin günümüze kadar ulaşmıştır (Berkol 1986: 139).

² Bkz.; Neofitos Hieromonahos, *İspat-ı Mesihîye*, (Çev. Yoannis Yorgiadis), A. Popoviç Kumpanya Basmahanesi, İstanbul, 1857; *Angeliatoroz*, "Kendi Nazarında Alim Adam Gördün Mi? Divanenin Hakkında Ondan Ziade Ömür Var." A/7, 1872, s. 27; Anastas Yordanoğlu, *Karamanlıca (Rum Harfli Türkçe Metinlere Toplu Bir Bakış)*, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul, 1973, s. 220 vd; Hayrullah Kahya, "Karamanlıca Bir Zarf-fiil Eki: {-IncAs}", *Turkish Studies / International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, IV/3, 2009, s. 1242-1252. Karahan, bu makalemizde söz konusu edilen zarf-fiil eki *-IncAs*'ın Güneybatı Anadolu'dan Erzurum ve Artvin'e kadar olan bölgelerde azalarak kullanıldığını belirterek Rize'den başka, Adana ve Nevşehir yörelerine ait kullanımlarına da birer örnek cümle vermiştir. Ancak Adana ve Nevşehir yörelerinde bu ekin sadece *-IncAz* şekli vardır (Karahan 1994: 211); Harun Güngör, "Karamanlıca (Grek Alfabeli Türkçe) Bir Kitabe", *Türk Dünyası Araştırmaları*, 33, 1984, s. 95-101; a.mlf. "Karamanlıca Üç Kitabe", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, III/34, 1989, s. 29-31; Semavi Eyice, "Anadolu'da <Karamanlıca> Kitabeler <Grek Alfabesiyle Türkçe Kitabeler>", *Belleten*, XXXIX/153, 1975, s. 25-48; a.mlf. "Anadolu'da "Karamanlıca" Kitabeler (Grek Harfleriyle Türkçe Kitabeler) 2", *Belleten*, XL/176, 1980, s. 683-696; Yıldız Demiriz, "Karamanlıca Epigrafyasına Katkı Eskişehir'de Karamanlıca Bir Mezartaşı Kitabesi", *Tarih ve Toplum*, XI/66, 1990, s. 36-37; Necati Demir, "Türkiye'de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili", *VI. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı*, Ankara, 13-18 Ekim 2008.

³ Bu kitapların dili ve imlâsı hakkında bk. János Eckmann, "Anadolu Karamanlı Ağzlarına Ait Araştırmalar I: Phonetica", *AÜDTCFD*, VIII, 1950a, s. 165-200; a.mlf., "Yunan Harfli Karamanlı İmlâsı Hakkında", *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, 1950b, s. 27-31; Hayrullah Kahya, *Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihîye Üzerinde Dil İncelemesi*, (Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2003; a.mlf., "Karamanlıca Bir Eser *Yeñi Hazne* ve Dil Özellikleri (İmlâ Özellikleri ve Ses Bilgisi)", *Turkish Studies*, (Ed. Mehmet Dursun ERDEM), www.turkishstudies.net, (ET: 17.11.2011), III/6, 2008, s. 367-408.

⁴ Karaman edebiyatı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.; Janos Eckmann, "Karaman Edebiyatı", (Haz. Halil Açıkgöz), *Türk Dünyası Edebiyatı I*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1991, s. 20-38; Bülent Berkol, "133 Yıl Önce Yayımlanan Yunan Harfleri ile Türkçe (Karamanlıca) Bir 'Robinson Crusoe' Çevirisi", *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 21, 1986, s. 139-141.

Ancak 30 Ocak 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Yunan Hükûmeti arasında imzalanan Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi Antlaşmasının birinci maddesi⁵ gereğince Türk Ortodoks Kilisesi kurucusu Papa Eftim ve ailesi dışındaki tüm Karamanlılar Rumlarla birlikte Yunanistan'a göç ettirilmişlerdir. Böylece Anadolu'da Karamanlı nüfusu ile birlikte Karamanlı edebiyatı da sona ermiştir.

Yunanistan'daki birinci kuşak Karamanlılar arasında Türkçenin canlı bir şekilde devam ettiği, ikinci kuşak arasında Türkçe konuşabilenlerin olduğu, üçüncü kuşaktakiler arasında da Türkçeyi konuşanların az, anlayabilenlerin ise daha fazla olduğu yapılan bir saha çalışması ile ortaya konmuştur (Anzerlioğlu 2003: 138)⁶.

2. Karamanlıca Eserlerde İslâmî Terimler

Bu çalışmada Karamanlıca eserlerde tespit edilen İslâmî terimler ele alınmıştır.

Çalışmaya kaynak olan eserler şunlardır:

1- AF = *Angeliaforoz* “Haberci Melek” dergisi: ΑΓΓΕΛΙΑΘΡΟΣ, ΤΖΟΔΖΟΥΚΛΑΡ ΙΤΖΟΥΝ, Matbaa-yı Aramian, 48 s., 1872, İstanbul. Amerika Misyoner Şirketi tarafından basılmıştır. İncelediğimiz ciltteki metinlerin çoğunda *Müellif-i Gazeta E. Plis* imzası vardır.

Angeliaforoz, Osmanlı topraklarındaki Hristiyan cemaatler için aynı anda ve aynı içerikle Ermeni harfli Türkçe, Grek harfli Türkçe, Ermenice ve Bulgarca olmak üzere dört farklı şekilde basılmıştır. 1872-1895 yılları arasında genellikle aylık, bazen de haftalık olarak çıkarılmıştır (İbar 2010: 18). Dergideki yazıların çoğunda çocuklara Hristiyanlık inancının gereklerine uygun birer fert olarak yetişmeleri salık verilir. Ana babaya saygılı, dindar, iyi huylu ve ahlâklı birer insan olmaları teşvik edilir. Dergide çeşitli bilim dalları ile ilgili genel kültür konularına da yer verilmiştir. Dergideki yazıların didaktik bir anlatıma sahip oldukları görülmektedir. *Angeliaforoz*, resimlerle süslenmiş yani o dönemdeki ifadesiyle *tasvirli* bir dergidir.

On iki sayıdan oluşan her bir cilt, kırk sekizer sayfadan oluşmaktadır. Başka bir deyişle her sayı yaklaşık dört sayfadır. Her sayfa ise üç sütuna

⁵Antlaşmanın tam metni için bkz.; http://tr.wikisource.org/wiki/1923_Türkiye-Yunanistan_Nüfus_Mübadelesi_Anlaşması (E.T. 17.11.2011).

⁶ Karamanlılar ve Karamanlıca ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bu çalışmanın “Kaynaklar” bölümüne bakılmalıdır.

bölünmüştür⁷. Bu çalışmaya aldığımız örnek cümlelerdeki kısaltmalarda bu sütunlar *a*, *b*, *c* olarak adlandırılmıştır. Bu makale için 1872 yılına ait birinci cilt taranmıştır⁸.

2- Gİ = *Gennadios İtikatnamesi* “Gennadios’un İnanç Kitabı”: Fatih Sultan Mehmet’in emri üzerine Patrik Gennadios Scholarios’un yazmış olduğu bir Hristiyanlık itikatnamesidir⁹. Bu itikatnamenin özeti Karaferyeli Kadı Ahmet tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Eldeki Grek harfli ilk Türkçe metindir. Çevirinin tarihi 1584’tür (Sallaville vd. 1958: 1). Makalemizde kullandığımız metin ise İlimskiy’nin 1880’de Kazan’da Grek harfleri ile yayımlanmış olduğu metindir¹⁰. Ancak bu metnin okunmasında İlimskiy’e bağlı kalınmamıştır.

3- GİM = *Gülizar-ı İman-ı Mesihî* “Mesih İnanının Gül Bahçesi”: B. I., “ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΓΙΑΝΕ ΓΚΙΟΥΛΖΑΡΙ ΙΜΑΝΙ ΜΕΣΙΗΓ”, Patrikhane Basmahanesi, 192 s., 1803, İstanbul. Kitabın başında birkaç sayfa Yunanca önsöz vardır. Kitap çift dillidir. Bir sayfa Yunanca, diğer sayfa ise Grek harfli Türkçe’dir. Kitap bir Hristiyanlık ilmihali hüviyetindedir. Kitabın sonunda Yunanca-Karamanlıca bir sözlük bulunmaktadır. Grek harfli Karamanlıca en eski matbu kitaptır. İlk baskısı 1718 yılında İstanbul’da yapılmıştır¹¹. Kitabın 1743 ve 1883 yıllarında iki baskısı daha yapılmıştır. Böylece bilinen baskı sayısı dörde ulaşmıştır.

4- İM = *İspat-ı Mesihîye* “Mesih İncancının İspatı”: Neofitos Hieromonahos, “ΙΣΠΑΤΗ ΜΕΣΙΗΓΕ”, A. Papoviç Kumpanya Basmahanesi, 206 s., 1857, İstanbul. Kitabın yazarı Hristiyanlığı kabul etmiş Yahudi bir din

⁷ *Angeliaforoz* hakkında daha fazla bilgi için bkz.; Gazanfer İbar, *Anadolulu Hemşehrilerimiz (Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe)*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s. 18-22.

⁸ Bu dergi, bilindiği kadarıyla, edebiyatımızın 1869 yılında çıkmaya başlayan *Mümeyyiz* adlı ilk çocuk dergisinden (Okay 2006: 511) sonra en eski ikinci çocuk dergisi olarak yerini almaktadır. Her iki dergi de küçükler kadar büyükleri de eğitmek amacıyla kaleme alındıklarından didaktik bir hüviyete sahiptirler. *Angeliaforoz* da *Mümeyyiz* gibi edebiyat kaygısı taşımayan, çocuklara ahlâklı, faziletli, dürüst ve dindar olmayı öğütleyen bir dergi mahiyeti taşımaktadır.

⁹ Bu itikatname hakkında daha fazla için bk. Ragıp Özdem, “Gennadios’un İtikatnamesi”, *Ülkü*, X/60, 1938, s. 529-540; Sallaville Sévérien ve Eugène Dalleggio, *Karamanlidika I: 1584-1850*, Atina, 1958, s. 1-2; İtikatnamenin Yunancası hakkında bkz.; Minoïde Mynas, *Georges Scholarius surnamme Gennadius Patriarche de Constantinople*, Paris, 1858.

¹⁰ Bkz.; Nikolay İvanoviç İlimskiy, *Predvaritele, noe soobşçenie o tureckom perevodye izlozeniya vyeri patriarcha Gennadiya Scholariya*, Kazan, 1879-1880, s. 4-22.

¹¹ Kitabın adı birçok kaynakta *Gülzar-ı İman-ı Mesihî* şeklinde geçmektedir. Ancak kitabın orijinal kapağındaki adı *Gülizar-ı İman-ı Mesihî* şeklindedir. Bununla beraber elimizdeki 1803 tarihli basımın yedinci sayfanın yirmi beşinci satırında *Gülzar-ı İman-ı Mesihî* şeklinde yazıldığı da görülmektedir. Kitap hakkında daha fazla bilgi için bkz.; Sallaville Sévérien ve Eugène Dalleggio, *Karamanlidika I: 1584-1850*, Atina, 1958, s. 3-10.

adamı olan *Neofitos nam Hieromonahos* 'tur. Kitabında Yahudilerin Hristiyanlar hakkındaki kötü ve yanlış düşüncelerini ve kutsal kitaplardan alıntılar yaparak Yahudilik inancının Hristiyanlık inancı karşısında geçerliliğini yitirdiğini anlatmaktadır. Eser kapağındaki bilgiye göre kitap önce Ulah dili ile Eflak'ta basılmış, daha sonra bu baskı 1834 yılında İstanbul'da Rumcaya çevrilmiştir. 1834 tarihli Rumca bu kitap ise 1857 yılında İstanbul'da Endirlikli Yoannis Georgiadis tarafından Karamanlıcaya tercüme edilmiştir¹². Bu kitabın bir yıl sonra, 1858'te, ikinci baskısı da yapılmıştır.

5- YH = *Yeñi Hazne* “Yeni Hazine”: “NEOΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΑΓΓΙΑΝ ΚΙΤΑΠΙ ΓΙΑΝΕ ΓΕΓΓΙ ΧΑΖΝΕ”, Mihail Glykei Basmacı, IV+396 s., 1795, Venedik. Hristiyanlık inancı ile ilgili oldukça hacimli bir eserdir. Metnin kapağında eserin Antalyalı rahip Serafim Yeromonahos¹³ tarafından Rumcadan Türkçeye çevrildiği ifade edilmekte, bu baskının düzeltilmiş ve gözden geçirilmiş ikinci baskı olduğu belirtilmektedir¹⁴. İlk baskısı ise 1756 yılında Venedik'te, üçüncü ve son baskısı da 1804 yılında yine Venedik'te yapılmıştır.

6- PS = *Psaltirion* “Zebur”: “ΔΑΒΙΔ ΠΕΓΑΜΠΕΡΗΝ ΒΕ ΠΑΤΗΣΣΑΧΗΝ ΚΑΙΤΕΣΣΗ ΚΑΘΙΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ”. Elimizdeki metnin kim tarafından, nerede ve ne zaman basıldığına dair kesin bir bilgimiz yoktur. Ancak metnimizi *Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası*¹⁵ndaki Karamanlıca *Zeburlar* ile sayfa sayıları açısından karşılaştırdığımızda metnimizin Serafim tarafından çevrilen ve Venedik'te ilki 1767, diğerleri 1782 ve 1810 yıllarında olmak üzere toplam üç kez basılan *Psaltirion*lardan biri olma ihtimalinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Çünkü elimizdeki metin 282 sayfadır. *Bibliyografya*'ya göre 1782 tarihli *Psaltirion* 6 yaprak+282 sayfa, 1810 tarihli *Psaltirion* ise 12+1 yaprak+282 sayfadır¹⁶.

¹² Eser üzerinde yapılmış bir yüksek lisans tezi için bkz.; Hayrullah Kahya, *Greğ Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihîye Üzerinde Dil İncelemesi*, (Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2003.

¹³ Serafim'in hayatı hakkında bkz.; Hayrullah Kahya, *a.g.e.*, s. 371, dipnot 16.

¹⁴ Eser hakkında daha geniş bilgi için bkz.; Sallaville Sévérien ve Eugène Dalleggio, *Karamanlidika I: 1584-1850*, Atina, 1958, s. 94-96; Hayrullah Kahya, *a.g.e.*, s. 367-408. Bu makalede eserin 1756 yılında basılmış olan ilk baskısı incelenmiştir.

¹⁵ *Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası 1584-1986*, [CD-ROM], Nuvis Ltd. Şti., 2001, Ankara.

¹⁶ *Bibliyografya*'da 1767 tarihli *Psaltirion*'un sayfa sayısı söylenmemiş, ancak ikinci baskısının 1782 yılında yapıldığı ifade edilmiştir. Aynı yerde bu kitabın tashihli baskısının 1827'de İstanbul'da yapıldığı bilgisine yer verilmiştir. Bu yeni baskı ise 1 yaprak+226 sayfadır.

2.1. Fonetik Özellikleri

Çalışmada ilk olarak bu terimlerin fonetik özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır¹⁷.

2.1.1. Çalışma sonunda elde ettiğimiz Arapça veya Farsça kökenli bazı terimlerin uzun ünlülerin gösterilip gösterilmemesi dışında herhangi bir fonetik değişikliğe uğramamış oldukları görülmektedir. Bu terimler şöyle sıralanabilir: amin (< Ar. *āmīn*), Bari (< Ar. *Bārī*), cehennem, cennet, Hak, halk etmek, haram (< Ar. *ḥarām*), helal (< Ar. *ḥelāl*), iman (< Ar. *īmān*), imana gelmek, imanlı, imansızlık, kadir (< Ar. *ḳādir*), kâfir, kıyamet (< Ar. *kiyāmet*), kudretli, kurban etmek (< Ar. *ḳurbān*), kurban sunmak, kurbanhane (< Far. *ḳurbān-ḥāne*), küfr, melek, Mesih (< Ar. *Mesīḥ*), peygamber (< Far. *peygāber*), peyamber (< Far. *peyāber*), peyamberlik, resul (< Ar. *resūl*), ruhani (< Far. *rūḥānī*), secde, şeytan (< Ar. *şeyṭān*), tefsir (< Ar. *tefsīr*), veli (< Ar. *velī*), yaratmak, yazgı, zikretmek.

2.1.2. /i/-/e/ meselesi Karamanlıcada kararsızlık göstermektedir¹⁸. Çalışmada karşılaştığımız *et-* yardımcı fiilinin bu genellemeye uygun olarak hem /i/'li hem /e/li şekline rastlanmaktadır: iman *itmek*, küfr*itmek*, secda *itmek*, zikretmek.

2.1.3. Çalışmada tespit edilen terimlerden bazılarının ünlü değişmesine uğramış oldukları görülmektedir:

2.1.3.1. /a/ > /o/ değişimi: hoca (< Far. *ḥ(v)āce*).

2.1.3.2. /u/ > /ü/ değişimi¹⁹: hürri (< Ar. *ḥūrī*), mucizat (< Ar. *mu'cizāt*).

2.1.3.3. /u/ > /a/ değişimi: doa (< Ar. *du'a*).

2.1.4. Bazı kelimelerde orta hece ünlüsünün düştüğü görülmektedir: aḥret (< Ar. *āḥiret*).

2.1.5. Bazı kelimelerde ise ünlü türemesine rastlanmaktadır: şeytan (< Ar. *şeyṭān*), zikir (Ar. *zīkr*).

¹⁷ Buradaki örnek kelimelerin hangi metinlerde geçtiği 2.3. *İslâmî Terimler* bölümünde ayrıntılı bir şekilde belirtildiğinden burada söylenmemiştir.

¹⁸ Karamanlıcada /i/-/e/ meselesi ilgili bir araştırma için bkz.; Mustafa Kılıçarslan ve Hayrullah Kahya, "Karamanlıcada i/e Meselesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal Of International Social Research*, II/8, Summer 2009, s. 200-211.

¹⁹ Karamanlıcada /u/-/ü/'ler genellikle ayırt edilmez. Ancak bazı metinlerde buna imkân tanınmıştır.

2.1.6. Bazı kelimelerin ilerleyici ünlü benzeşmesine uğradığı görülmektedir:

2.1.6.1. /a/-/e/ > /a/-/a/: Adam (< Ar. *Ādem*).

2.1.6.2. /a/-/i/ > /e/-/e/: cehem (< Ar. *cahīm*).

Bazı kelimelerde ise gerileyici ünlü benzeşmesi vuku bulmuştur:

2.1.6.3. /i/-/a/ > /a/-/a/: şeraat (< Ar. *şerīʿat*).

2.1.7. Bazı kelimeler de ilerleyici ünlü aykırılışmasına maruz kalmışlardır:

2.1.7.1. /e/-/e/ > /e/-/a/: secda (< Ar. *secde*)

2.1.7.2. /a/-/a/ > /a/-/e/: Hak Taale (< Ar. *Hak Taʿālā*).

Benzer şekilde bazı kelimeler ise gerileyici ünlü aykırılışmasına uğramışlardır:

2.1.7.3. /a/-/a/ > /e/-/a/: Rebani (< Far. *Rabbānī*), vehdaniyet (< Ar. *vaḥdāniyyet*).

2.1.8. Çalışmada tespit edilen terimlerden bazılarının ünsüz değişmesine uğramış oldukları görülmektedir:

2.1.8.1. /t/ > /d/ değişimi²⁰: oruç *duṭmak* ~ oruc *tutmak*, şeydan (< Ar. *şeyṭān*).

2.1.8.2. /z/-/s/ değişimi: mesheb (< Ar. *mezheb*), sekât (< Ar. *zekāt*), sikr (< Ar. *zıkr*).

2.1.8.3. /v/-/f/ değişimi: tevsir (< Ar. *tefsīr*).

2.1.9. Çalışmada tespit ettiğimiz Arapça kökenli bazı terimlerin son seslerindeki /b/’lerin, Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, dil uyumuna uygun oldukları görülmektedir²¹: cünüp (< Ar. *cunub*), mezhep (< Ar. *mezheb*), vacip (< Ar. *vācib*).

2.1.10. Çalışmada tespit edilen terimlerdeki ayın ve hemze seslerinin özellikleri Karamanlca’nın genel durumuna uygundur²².

²⁰ Karamanlıcada /t/-/d/ genellikle ayırt edilmez. Ancak bazı metinlerde buna imkân tanınmıştır.

²¹ Karamanlıca metinlerde /b/-/p/ genellikle ayırt edilmez. Ancak bazı metinlerde buna imkân tanınmıştır.

²² Karamanlıca’da ayın ve hemze sesleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz.; János Eckmann, *a.g.e.*, s. 194-195.

2.1.10.1. ayın > ø: ibadet (< Ar. *'ibādet*), itikat (< Ar. *i'tikād*), doa (< Ar. *du'ā*), mucize (< Ar. *mu'cize*) ~ mucizet (Ar. *mu'cizet*) ~ mucizat (< Ar. *mu'cizāt*), şeriat (< Ar. *şerī'at*), Hak Taala (< Ar. *Ḥaḳ Ta'ālā*) ~ Hak Taale hazretleri, vaz (< Ar. *va'z*).

2.1.10.2. ayın > h: ihtikat (< Ar. *i'tikād*).

2.1.10.3. ayın > v: dovacı (< *du'acı*).

2.1.10.4. ayın > y: iytikatlu (< *i'tikādlu*)

2.1.10.5. hemze > ø: cüz (< Ar. *cuz*), doa (< Ar. *du'ā*), evlia (< Ar. *evliyā*), melaik (< Ar. *melā'ike*) ~ melaik (< Ar. *melā'ik*).

2.1.11. Bazı kelimelerde ilerleyici ünsüz aykırılışmasına rastlanmaktadır: cehindem (< Ar. *cehennem*)

2.1.12. Bazı kelimelerde ise ünsüz düşmesi olayı görülmektedir. Genellikle /y/ ünsüzünün düşmüş olduğu dikkati çekmektedir: evlia (< Ar. *evliyā*), niaz (< Ar. *niyāz*), ruhaniet (< Ar. *rūḥāniyet*), şeytan (< Ar. *şeytān*), şeytanie (< Ar. *şeytāniyye*).

2.1.13. Bazı kelimelerde ünsüz tekleşmesi vuku bulmuştur: cehenem (< Ar. *cehennem*), cenet (< Ar. *cennet*) kefarete (< Ar. *keffāret*), Rab (< Ar. *Rabb*), Rebani (< Ar. *Rabbānī*).

2.1.14. Bazı kelimelerde de ünsüz çiftleşmesi görülmektedir: Hak Taalle (< Ar. *Ḥaḳ Ta'ālā*)²³.

2.2. Morfolojik Özellikleri

Çalışmada tespit edilen kelimelerde dikkati çeken morfolojik hususiyetler şu şekilde sıralanabilir:

2.2.1. İsimden isim yapma eki *-II / -IU*, bazı kelimelerde ünlü uyumuna aykırı olarak yuvarlak ünlülüdür: *iytikatlu*.

2.2.2. *Rab* kelimesi Karamanlıca bazı metinlerde sıkça görüldüğü gibi *Rabbil* şeklindedir.

2.2.3. Türkiye Türkçesinde görmediğimiz bazı ikilemeler de dikkati çekmektedir: *doa sena, hüri melek*.

²³ Bununla birlikte Karamanlıca'da diğer bazı ünsüzler gibi /l/ler kimi zaman çift yazılıp tek okunabilir. Dolayısıyla bu kelime ünsüz çiftleşmesinin olup olmadığı tartışmalıdır.

2.3. İslâmî Terimler

Bu bölümde çalışmaya kaynak oluşturan metinlerde geçen İslâmî terimlerin günümüz Türkçesindeki şekilleri, alfabetik sıraya uygun olarak madde başı yapılmıştır. Taradığımız metinlerde geçen terim, eğer madde başı ile aynı şekle sahipse örnek cümleler madde başının hemen altında verilmiştir. Eğer terim, madde başından farklı fonetik ya da morfolojik özellikler taşıyorsa veya birleşik şekillere sahipse bu şekiller alt madde başı yapılmış ve bu madde başlarından sonra örnek cümlelerin verilmesi yoluna gidilmiştir. Örnek cümleler tırnak işareti içinde ve eğik olarak yazılmıştır. Eğer alınacak örnek cümle çok uzunsa baştan veya sondan kısaltılmış, bu durum da “...” ile belirtilmiştir. Cümlelerin sonlarında cümlenin ait olduğu metnin kısaltması, sayfa ve satır numaraları parantez içinde yazılmıştır. Sayfa ile satır numaraları “:” işareti ile birbirlerinden ayrılmışlardır. Madde başları ve alt madde başlıkları kalın olarak dizilmiş, madde başlarından sonra terimin hangi dile ait olduğu ve madde başından farklı ise aslı şekli parantez içinde belirtilmiştir. Terim Türkçe türemiş bir kelime ise bu tür kelimelerin tahlilleri de parantez içinde gösterilmiştir. Madde başlarının anlamlandırılmasında Türk Dil Kurumu’nun *Büyük Türkçe Sözlük*’ü esas alınmıştır. Anlamlandırma esnasında terimin incelediğimiz metinlerdeki anlamı göz önünde bulundurulmuştur. Taradığımız metinlerde geçen kelimenin anlamı *Büyük Türkçe Sözlük*’teki anlamdan çok farklı ise bu durum, madde başının anlamlandırılması sırasında belirtilmiştir. İncelenen kelimelerin dinî terim olup olmadıkları konusunda da yine *Büyük Türkçe Sözlük*’ün verileri esas alınmıştır. Çalışmanın sonunda ise bu terimlerin tamamı bir tablo içinde gösterilmiştir.

- A -

Adem (Ar. *Ādem*) Dinî inançlara göre ilk yaratılan insan ve ilk peygamber: “*Adam atanın cennetten kovulduğu vakıttan Hristoz’un doğduğu vakite gelene kadar olan vakit, kış tabir olunur*” (İM 191:7).

ahiret (Ar. *āhiret*) Dinî inanişaya göre, insanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrı’ya hesap vereceği yer, öbür dünya, öteki dünya.

aḥret “...*arkadaşlarınızın hem bu dünyada hem de aḥretde ebeden mutlu olmasına...*” (AF 8c:33).

amin (< Ar. *āmīn*) “*Öyle olsun, Allah kabul etsin*” anlamlarında, duaların arasında ve sonunda kullanılan bir söz: “*Amin*” (GİM 192b:23); “*Amin*” (202:23).

- B -

Bari (< Ar. *Bārī*) Yaratan, yaratıcı: “*Bari’de ol hasletler zatıdır*” (Gİ 6:6).

- C -

cahim (< Ar. *cahīm*) Cehennem, tamu.

cehem “*Haçan insanların canını cehemden çıkardığında yine söyler Yakob*” (İM 42:14).

cehennem Ar. Dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu: “*Zira canımı benim cehennemde bırakmayacaksın*” (PS 18:1); “*Onları cehenneme götürür*” (AF 19a:15).

cehenem “*Cenet gökde ve cehenem yerde*” (Gİ 16:23).

cehindem “*İmdi her kim Ortodoksos değil ise, cehindeme iner*” (İM 79:17).

cennet Ar. Dinî inanışlara göre dünyada iyilik yapanların, günahsızların, öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt: “*Cennet meskânında / Mesrur olub daima*” (AF 20b:32).

cenet “*Cenet gökde ve cehenem yerde*” (Gİ 16:23).

cünüp (< Ar. *cunub*) Dinin buyurduğu biçimde henüz yıkanmadığı için temiz sayılmayan (kimse), cenabet: “*Cünüp*” (GİM 146a:18).

cüz (< Ar. *cuz*) Kur’an’ın bölünmüş olduğu otuz parçadan her biri; “İncil’in parçaları”: “*Dua edib Allah’a güvenerek ruhani cüzler, tanıdığın çocukların eline geçirisen...*” (AF 26a:49).

- D -

dua (< Ar. *du‘ā*) 1. Yakarış. 2. Tanrı’ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin.

doa “*Sair bir doa dahi deyerek...*” (İM 187:9); “*Çok göz yaşı ıla doa edip der idi ki...*” (YH 234:36).

doa sena “*Zira bu isimde bulunanlar Allah’a doa sena edip şükürlük getirecekler*” (İM 66:2).

dua etmek “*Dua edib Allah’a güvenerek ruhani cüzler, tanıdığın çocukların eline geçirisen...*” (AF 26a:48).

duacı (< *dua+cı*) Tanrı'ya yalvaran kimse, duacı.

dovacı “*Rabbi’de dovacınız Mihail Vasileiadis*” (İM 5:12).

- E -

evliya (< Ar. *evliyā*) Ermiş.

evlia “*Kule Üzerinde Bir Evlia Yahod Simeon Stilitis*” (AF 22c:9).

- H -

Hak (< Ar. *Haqq*) Tanrı: “*Ve ruh kudzu daim Hak’dan gelür*” (Gİ 8:20).

Hak Taala “*Müümin Hrisianlar’a Hak Taala’dan lutfu, rahmetu selanı*” (GİM 7:1-2); “*Hakk Taala pederimdir*” (AF 14b:18).

Hak Taale hazretleri “*Teslim eyle Hak Taale hazretlerine*” (PS 76:2).

Hak Taalle “*Darıltılar Hak Taalle’yi*” (PS 124:29).

halk (< Ar. *halk*) Yaratma, var etme.

halk etmek “*Allah kendi halk ettiği milleti yasirlikten azat ettikte ol dem Yakov ferahlanacak ve bel İsrail ferah edecek*” (PS 80:16).

haram (< Ar. *harām*) Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı: “*Kibirlikleri ve haram yeyicilikleri için istemeyorlar Hristoz’un imanını kabul itmeye*” (İM 26:2).

helal (< Ar. *halāl*) Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı: “*Helal et ya anam!*” (AF 20b:20).

hoca (< Far. *h(v)âce*) Hristiyan din adamı veya öğretmeni: “*Gel hoca, tarlaya gidelim*” (İM 21:2); “*Hocan da pek sert ya pek gevşek ademdir*” (AF 38c:10).

huri (< Ar. *hūrī*) Cennette yaşadığına inanılan dişi varlık.

hüri melek “*Zahiren hüri melek gibi görünüyor*” (AF 28a:12).

- İ -

ibadet (< Ar. *‘ibādet*) Bir dinin buyruklarını yerine getirme: “*Bazısında misafirsevçilik, bazısında ibadet...*” (İM 8:15); “*İbadetimi kabul eyle*” (PS 18:10).

ibadet etmek “*Bunlara ibadet edinis*” (İM 144:2); “*Dua ve ibadet etmeye şimdiye dek kayretsiz bulundunuz ise şimdiden sonra kayrete gelmelisiniz*” (AF 2a:35).

iman (< Ar. *īmān*) İnanç: “*Yani iman, ümit, muhabet... Hıfz olunmalı eyü ameller...*” (GİM 9:2); “*Zira bizim Ortodoksos imanımız kavilendi*” (İM 50:6); “*Böyle oyunlar ilan beni imanımdan çeviresin*” (YH 78:13); “*Bu çocuğun babasına olan emniyeti, can kurtaran imana güzel bir temsildir*” (AF 16b:19).

iman itmek “*Yane çağırarak Hrisoz’a iman itmektedir*” (İM 40:9).

imana gelmek “*İnanmak, iman etmek yane bütün airetikoslar son günlerde Ortodoksos imana gelecekler*” (İM 83:20).

imanlı (< *iman+lı*) İmanı olan, inançlı, mutekit: “*Ey az imanlılar!*” (AF 22b:15).

imansızlık (< *iman+sız+lık*) İnançsızlık: “*İnanırım ya Rab, imansızlığıma yardım eyle*” (AF 7c:52).

itikāt (< Ar. *i‘tikād*) 1. İnanma, inan, inanç: “*Yani peder, oğul ve mukaddes ruhde olan bir illahiyeye itikāt iderüz*” (GİM 97:3).

ih̄tikāt “*İhtikadumuz bunun üzerindedür kim Alah vardır*” (Gİ 5:7). “*İmdi ya mümin ihtikātli Ortodoksos Hristian karındaşlarım!*” (İM 4:22).

itikātli (< *itikāt+lı*) İtikadı olan, inançlı, imanlı.

iytikātlu “*Dindar ve iytikātlu ohuyuculara muhtasar ilmi haberdir*” (İM 202:1).

- K -

kadir (< Ar. *ḳādir*) Her şeye gücü yeten (Tanrı): “*Amma Allah kadirdir*” (AF 32a:10).

kâfir (< Ar. *kāfir*) Tanrı'nın varlığını ve birliğini inkâr eden kimse: “*Yani bugün bir kâfir ölü gördüm, yarın iki göreyim*” (İM 22:22); “*Ol kâfir Dekios padişahın zamanında dört yıllık padişah iken ziade gazepleri var ıdı*” (YH 364:6); “*İmdi kâfirler bu şekil dei*” (PS 2:7).

kefaret (< Ar. *keffāret*) Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç: “*...tenine çok ceza vermek ile günahlarına kefaretmek ister idi*” (AF 22c:17).

kıyamet (< Ar. *ḳiyāmet*) Tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü: “*İnsanı boş yere söylediği her bir cevap, son kıyametde teftiş olunacaktır*” (İM 76:7).

kudretli (< *kudret+li*) Tanrı'nın ezeli gücü: “*İşte ben hendek kazacağım deyor kudretli Rabbî*” (İM 130:13).

kurban (< Ar. *ḳurbān*) Dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan.

kurban etmek “*Onun mekânına kurban ettim, şükür ve tehlil kurbanı*” (PS 36:26).

kurban sunmak “*Rabb'e adaletliğile kurban sunucı olacaksınız*” (İM 54:25).

kurbanhane Kurban kesilen yer (Kelimeye BTS'de rastlanmadı.): “*Bunun için onun sinsilesi Allah'ın kurbanhanesi önünde hizmet itmeye nail oldu*” (İM 54:20).

küfür (< Ar. *kufî*) Tanrı'nın varlığı ve birliği gibi dinin temellerinden sayılan inançları inkâr etme.

küfr “*İnsanlara her günah ve küfr af olunacaktır*” (İM 90:6).

küfritmek “*İlla daha ziyade dudakları ile buna küfriderler*” (İM 70:19).

- M -

melaïke (< Ar. *melâ'ike*) Melekler: “*Ol isim ki melaikeden zikrolunmuş ıdı*” (YH 176:3); “*Rabbi'nin melaïkesi girişecek etraflerine onların*” (PS 47:19).

melaïk “*Zira nasıl ki melaïklerin on zümresinden bir zümresi şeytan oldular*” (İM 52:14).

melek Ar. Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık, ferişte: “*Yahudilerin canını asla merhameti olmayan mekruh şeytan melek alır*” (İM 188:3). “*Melekler beni muhafaza ederler*” (AF 14b:21).

Mesih (< Ar. *mesîh*) Hz. İsa'ya verilen adlardan biri: “*Yezid Yehudiler elhak Mesih'i savros idecekler*” (İM 18:8); “*Bunun Mesih'ine karşı geldiler*” (PS 2:20).

mezheb (< Ar. *mezheb*) Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri: “*Ortodoksos Hristian mezhebini kabul itmiş olan...*” (İM 201:7); “*Bu adam mezkür genc zata mezheb üzerine türlü çetin süaller eder ıdı*” (AF 4a:5).

mesheb “*Meshebimizin be-her ademe bilmesi iktiza iden sırlarını öğredir*” (İM 202:7).

mucize (< Ar. *mu'cize*) Peygamberlerin kendilerine inanmayan insanlara peygamberliklerini ispat etmek amacıyla Allah'ın iznine bağlı olarak gösterdikleri olağanüstü olaylar, hâller, tansık: “*Hem çok mucizeler işlediler*” (Gİ 20:13).

mucizat (< Ar. *mu'cizāt*) Mucizeler.

mucizet “*Hatta mucizetlerini nomosundan anlayım*” (İM 5:31); “*Ey Rabbi, ne kadar azimdir mucizetlerini ki cemi zatleri olmazdan evvel peyamberlerin vasıtası ile söyledin*” (İM 18:4).

müvizat “*Bilirsiniz ki acıkmış kalabalığı iki defa müvizat ile yani birkaç ekmek ile birkaç balığı binlerce kimselere dağıdarak doyurdi*” (AF 16b:31).

- N -

niyaz (< Far. *niyāz*) Yalvarma, yakarma.

niaz “*Ve niaz eder*” (YH 233:7). “*Niazımın avazına nazar kıl, ya Padişah'ım ve Allah'ım!*” (PS 5:14).

- O -

oruç (< Far. *rûze*) Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoyma.

oruc tutmak “*Naklolunur ki ancak haftada bir defa taam edib yılda bir kerre de kırk gün oruc tutar idi*” (AF 22c:33).

oruç dutmak “...bazılarında oruç dutmak, ve bazılarında dahi başka bahşişler vardır” (İM 8:17).

- P -

peygamber (< Far. *peyām-ber*) İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağırان kimse, yalvaç, yalavaç, elçi: “*Nice ki peygamber dedi*” (İM 15:21).

peyamber “*Ol nutk-ı Bari cemi geamali ile Esa'e geldiği için bundan ödün gelen peyamberlere ale-kadr-ı meratib geldiğinde hasıl olandan Esa'e gelecek mahlukunde şevkatulah ve mehebetullah dahi zade olundu*” (Gİ 16:3); “*Yeremia peyamberin vasıtesiyilen...*” (İM 168:21); “*Nice ki David peyamberi zikredüp der*” (YH 57:3).

peygamberlik Peygamber olma durumu, yalvaçlık, nübüvvet.

peyamberlik “*Emma siz nazirlerinize şarap içirdinis ve peyamberlerinize peyamberlik etmeyin deyi yasak etdinis*” (İM 135:7).

- R -

Rab (< Ar. *rabb*) Tanrı: “*Rabumus İsa, gendü geriçek oldığı için ihtikat eders*” (Gİ 12:9); “*Yane ya Rabbi, üzerime ırmakler kaldırdılar deyüp doa okurdu*” (YH 20:5); “*İşte Rabbi kendi yerinden çıkıp gider ve enecek ve yerin yüksek yerlerini çıkıp basacak*” (İM 20:2); “*Merhametli Rab, onları unutmaz*” (AF 24b:39).

Rabbil “*Ya Rabbil, sağalt beni*” (PS 6:23).

Rabbânî (< Ar. *rabbānî*) Allah ile ilgili, Allah'a bağlı, ilahî, Allah'tan gelen.

Rebani “*Ve muhafetullahle bu Rebani sözlari deye*” (GİM 73:1).

resul (< Ar. *resūl*) Havarî: “*Nice ki helasetimiz Yinsus, kendi resullerine söylediği gibi...*” (İM 11:3).

ruhani (< Ar. *rūhānī*) 1. Din ve mezhep işlerini ele alan, bunlarla ilgili bulunan
2. Dinle ilgili, dinî bir havası olan, manevî, cismanî karşıtı: “*Hiç ruhanice akılları yok*” (İM 13:5); “*Bugünlerde çocuklar haylı mahallerde ruhani resaleler (Fillada) dağıtarak çok faydeli işler görüyorlar*” (AF 26a:45).

ruhaniet “*Çünkü hiçbir ruhaniyetçe amelleri yokdur*” (İM 14:2); “*Lakin ruhaniet üzere ölülersiniz*” (İM 108:15).

- S -

secde Ar. Genellikle namaz kılariken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum: “*Ana şimdi ve daima ve ebetlerin ebetlerine hamd ve izet ve secde gerek*” (GİM 9:21).

secda eylemek “*Secda eylein rabbe*” (PS 39:1).

secda itmek “*Bu kabilenin putlara secda itmesi hakkında ne söyleyor?*” (İM 41:1).

secda kılmak “*Ve cemi yerin padişahları secda kılacak ona*” (PS 110:26).

- Ş -

şeriat (< Ar. *şerīʿat*) Hristiyanlık kanunu, Hristiyanlık hukuku: “*Eşitior musun ya haham, ki Hristoz’un şeriatı her Hristian’ın kalbinde yazılıdır*” (İM 169:10); “*Sıfatından şeriatım çıkmış olsun, gözlerim doğruluk görsün*” (PS 18:12); “*...Allah’ın şeriatını okuduğunda geceleri yakmak için bir çırağ...*” (AF 19c:22).

şeraat “*Zira Allah, hak şeraatçıdır*” (PS 116:16). “*Kendi şeraatlarını bunlara bean itmedi*” (İM 71:8).

şeytan (< Ar. *şeytān*) Hz. Âdem’e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah’ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis: “*Köpekler şeytandır*” (İM 14:9); “*Şeytanın icadıdır*” (AF 19a:16).

şeytan “*Alah Tabareke ve Taala diledi, kendinün kamal-i şevkatinden döndürmek için ademleri şeytan dalalinden*” (Gİ 10:6).

şeydan “*Acaba şeydan Hristos’u incitmedi mi?*” (İM 153:3).

şeyitan “*Onların şeyitan olmasına Allah sebep deyil idi*” (YH 343:10).

şeytanie “*Şeytanie işler etmeelüm*” (YH 304:14).

- T -

tefsir (< Ar. *tefsīr*) Hristiyanlık dininin yorumlanması: “*Tefsir*” (GİM 49:10); “*Ve bu tacübetin tefsiri sahih olduğuna sair çok azizlerden dahi ispatine kadiriz*” (YH 109:21).

tevsir “*Üç ravvinosların arı arı tevsirlerine tabi olarak...*” (İM 173:18).

- V -

vaaz (< Ar. *va‘az*) Genellikle öğüt niteliği taşıyan dinî konuşma.

vaz “*Her gün vaz iderler idi*” (YH 109:19).

vacip (< Ar. *vācīb*) Dine göre yapılması gerekli olan: “*Ayin iptidasının bulmasına iptida vaciptür*” (YH 117:6); “*O vakit vacipdir ki, bitün seçilmiş milletler Hristoz’a gelsinler*” (İM 77:21); “*Kendi ömürümün Allah’ına ibadet vaciptir*” (PS 64:17).

vahdaniyet (< Ar. *vaḥdāniyyet*) Tanrı’nın birliği, bir olması.

vehdaniyet “*Alah’ın vehdaniyetine ihtikat ideler*” (Gİ 10:19).

veli (< Ar. *velī*) Ermiş: “*Adem hayatı veliler hayatı gibidür*” (Gİ 12: 16).

- Y -

yaratmak (< *yarat+mak*) Yoktan var etmek: “*Bari nutk ile ve ilm ile ve kudret ile alemi yaratı*” (Gİ 8:24); “*Eva’yı yaratdı*” (İM 127:10).

yazgı (< *yaz+gı*) Tanrı’nın uygun görmesi, alın yazısı: “*Şerif kidabın yazgısı ame le koşsun*” (İM 162:6).

- Z -

zekât (< Ar. *zekāt*) Zenginlerin sahip olduğu mal veya paranın birkısmını fakirlere bağışlaması ve bu verilen bağış.

sekât “*Rabbil sekât ve şeriatlık sever*” (PS 45:13).

zikir (< Ar. *zıkr*) Tanrı’nın adını art arda söyleme: “*Ve gözleriñin arabında zıkr için ila ki Rabbi’nin devradı ağzında olsun*” (İM 168:3); “*Onun azizliğinin zikrine itiraf olun*” (PS 40:4).

sikr “*Ve lutf ile sikriden kendisine ziyan asla gelmez*” (GİM 99:21).

zikretmek “*Rabbil, yalnız hemen senin salihliini zikredeceğim*” (PS 108:26).

Sıra	Terim	Karamanlıcadaki Şekilleri
1	Adem	<i>Adam</i>
2	ahiret	<i>ahret</i>
3	amin	<i>amin</i>
4	Bari	<i>Bari</i>
5	cahim	<i>cehem</i>
6	cehennem	<i>cehennem, cehenem, cehindem</i>
7	cennet	<i>cennet, cenet</i>
8	cünüp	<i>cünüp</i>
9	cüz	<i>cüz</i>
10	dua	<i>doa, doa sena, dua etmek</i>
11	duacı	<i>dovacı</i>
12	evliya	<i>evlia</i>
13	Hak	<i>Hak, Hak Taala, Hak Taale hazretleri, Hak Taalle</i>
14	halk	<i>halk etmek</i>
15	haram	<i>haram</i>
16	helal	<i>helal</i>
17	hoca	<i>hoca</i>
18	huri	<i>hürri melek</i>
19	ibadet	<i>ibadet, ibadet etmek</i>
20	iman	<i>iman, iman itmek, imana gelmek</i>
21	imanlı	<i>imanlı</i>
22	imansızlık	<i>imansızlık</i>
23	itikad	<i>itikat, ihtikat</i>
24	itikath	<i>iytikath</i>
25	kadir	<i>kadir</i>
26	kâfir	<i>kâfir</i>
27	kefare	<i>kefare</i>
28	kıyamet	<i>kıyamet</i>
29	kudretli	<i>kudretli</i>
30	kurban	<i>kurban etmek, kurban sunmak</i>
31	kurbanhane	<i>kurbanhane</i>
32	küfür	<i>küfür, küfür etmek</i>
33	melaik	<i>melaik, melaik</i>
34	melek	<i>melek</i>
35	Mesih	<i>Mesih</i>
36	mezhep	<i>mezhep, mesheb</i>
37	mucize	<i>mucize</i>
38	mucizat	<i>mucizet, mucizat</i>
39	niyaz	<i>niaz</i>
40	oruç	<i>oruç tutmak, oruç dutmak</i>
41	peygamber	<i>peygamber, peyamber</i>
42	peygamberlik	<i>peygamberlik</i>
43	Rab	<i>Rab, Rabbil</i>
44	Rabbani	<i>Rebani</i>
45	resul	<i>resul</i>
46	ruhani	<i>ruhani, ruhaniet</i>
47	secde	<i>secde, secda eylemek, secda itmek, secda kılmak</i>
48	şeriat	<i>şeriat, şeraat</i>
49	şeytan	<i>şeytan, şeytan, şeydan, şeyitan, şeytanie</i>
50	tefsir	<i>tefsir, tevsir</i>
51	vaaz	<i>vaz</i>
52	vacip	<i>vacip</i>
53	vahdaniyet	<i>vehdaniyet</i>
54	veli	<i>veli</i>
55	yaratmak	<i>yaratmak</i>
56	yazgı	<i>yazgı</i>
57	zekât	<i>sekât</i>
58	zikir	<i>zikir, sikr, zikretmek</i>

Tablo 1: Karamanlıca Eserlerdeki İslâmî Terimler Tablosu

Madde başı kelime sayısı: 58

Alt madde başı kelime sayısı: 48

Toplam kelime sayısı: 106

3. Sonuç

Taradığımız metinler, içerdikleri dinî terimler açısından incelendiklerinde bu metinlerin İslâmî metinlere oldukça yakın metinler oldukları görülmüştür. Bu durum ile ilgili şunlar söylenebilir:

1- Anadolu'daki Müslüman Türklerle iç içe yaşayan ve anadili Türkçe olan bir topluluğun Türk diline iyice girmiş İslâmî terimlere yabancı olmamaları, din farkına rağmen soydaşları ile ilişkilerinin derecesini göstermesi açısından önemlidir²⁴.

2- Bu terimlerden Arapça yahut Farsça kökenli olanlarının Osmanlı Türkçesinin aksine umumiyetle fonetik ya da morfolojik değişikliklere uğramış şekillerinin kullanılmakta olduğu dikkati çekmektedir. Bu da bu tür metinlerin Türk dili açısından daha değerli olmasını sağlamaktadır.

3- Karamanlıca kitaplarda halkın aşına olduğu İslâmî terimlerin kullanılmasının amacı, İslamiyet'i tam olarak kabullenememiş grupları etkilemek olmalıdır. Çünkü bu kitaplarda çok yumuşak bir dil kullanılmıştır. Bu durum, Anadolu'daki misyonerlik faaliyetlerinin bir sonucudur (Eröz 1983:35).

KAYNAKLAR

AĞCA, Ferruh, 2010, "Grek Harfli Karamanlı Türkçesi Metinlerinde –DXr Bildirme Ekinin Farklı Bir Fonksiyonu Üzerine", *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 19, s. 76-86.

AĞCA, Ferruh, 1999, *Karamanlı Türkçesi'nde Şekil Bilgisi*, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.

Angeliaforoz, 1872, A/1-12, s.1-48, Matbaa-yı Aramian, İstanbul.

ANHEGGER, Robert, 1984, "Karamanlı Türkçesi", *Tarih ve Toplum*, 4, s. 242.

ANZERLİOĞLU, Yonca, 2003, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, İstanbul.

²⁴ Karamanlıların Grek alfabesini kullanmaları meselesindeki görüşümüz ise şudur: Türkler İslâmiyetle tanışıp yeni bir kültür sahasına girdiklerinde alfabelerini de o kültürün alfabesiyle değiştirmişlerdir. Bu değişiklikte halkın tercihleri değil; okur yazar, yani aydın kesimin tercihi önemli rol oynamıştır. Çünkü halkın çoğu zaten okuma yazma bilmemektedir. Aynı şekilde çoğunluğunun Türk olduğunu düşündüğümüz Karamanlılar da yeni bir kültür sahasına girdiklerinde o kültürün alfabesini benimsemişlerdir. Bu benimseyişte de, Müslüman Türklerde olduğu gibi, okur yazar kesimin tercihi belirleyici olmuştur. Zira Karamanlıların da çoğu okur yazar değildir. Zaten Karamanlıca kitapların özellikle dinî konuları ele alanları okunmak için değil, dinlemek veya vaaz etmek isteyen papazlara kaynak olmak amacıyla kaleme alınmıştır. Bu yüzden Karamanlıca kitaplarda hitap cümlelerine çok yer verilmiştir. Hatta kitapların ilk cümleleri genellikle hitap cümleleriyle başlamaktadır.

- ANZERLİOĞLU, Yonca, 2009, “Tarihî Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler”, *Hacı Bektaş Velî Dergisi*, 51, s. 171-188.
- B. I., 1803, *Gülizar-ı İman-ı Mesîhi*, Patrikhane Basmahanesi, İstanbul.
- BALTA, Evangelia, 1990, “Karamanlîca Kitapların Önsözleri”, (Çev. Herkül Milas), *Tarih ve Toplum*, 74, s. 18-20.
- BAYKARA, Tuncer, 1986, “Batı Anadolu’daki Rum Nüfusunun XIX. Yüzyıldaki Durumu Yeni Yunan Göçleri ve Yerli Hıristiyanların Yunanlaşdırılması”, *Üçüncü Askerî Tarih Semineri*, s. 428-439.
- BAYKURT, Cami, 1932, *Osmanlı Ülkesinde Hristiyan Türkler*, Sanayiinefise Matbaası, İstanbul.
- BERKOL, Bülent, 1986, “133 Yıl Önce Yayımlanan Yunan Harfleri ile Türkçe (Karamanlîca) Bir “Robinson Crusoe” Çevirisi”. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (<http://www.iudergi.com/tr/index.php/iktisatsosyoloji>), (E.T. 25.11.2011), 21, s. 135-1158.
- BTS: *Büyük Türkçe Sözlük*, (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>), (E.T. 25.11.2011).
- CAHEN, Claude, 2000, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarcı), İstanbul.
- DEMİR, Necati, 2008, “Türkiye’de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili”. *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı* 13-18 Ekim, Ankara.
- DEMİRİZ, Yıldız, 1990, “Karamanlîca Epigrafyasına Katkı Eskişehir’de Karamanlîca Bir Mezartaşı Kitabesi”, *Tarih ve Toplum* XI/66, s. 36-37.
- ECKMANN, János, 1950a, “Anadolu Karamanlı Ağzlarına Ait Araştırmalar I: Phonetica”, *AÜDTCFD*, VIII, s. 165-200.
- ECKMANN, János, 1950b, “Yunan Harfli Karamanlı İmlâsı Hakkında”, *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, s. 27-31.
- ECKMANN, János, 1988, “Karamanlîca’da Birkaç Gerindium Terkibi”, (Çev. Müjdat Kayayerli), *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXVI/2, s. 89-94.
- ECKMANN, János, 1991, “Karaman Edebiyatı”, (Haz. Halil Açıkgöz), *Türk Dünyası Edebiyatı I*, s. 20-38.
- ERCİLASUN, Ahmet B., 2007, “Hititler ve Türk Milleti”, (Haz. Ekrem Arıkoğlu), *Makaleler Dil - Destan - Tarih - Edebiyat*, s. 595-599.
- ERDAL, İbrahim, 2005, “Türk Basımına Göre; Ortodoks Türklerin Milli Mücadeledeki Tutumu”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 35-36, s. 333-343.
- ERGENE, Teoman, 1951, *İstiklâl Harbinde Türk Ortodoksları*, İstanbul.

- ERÖZ, Mehmet, 1983, *Hıristiyanlaşan Türkler*, Ankara.
- Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası 1584-1986* (2001), [CD-ROM], Ankara.
- EYİCE, Semavi, 1962, (Review) “Sallaville, Sévérien – Eugène Dalleggio, Karamanlidika, Yunan Harfleri ile Türk Dilinde Basılmış Kitapların Analitik Bibliyografyası 1, 1584-1850”, *Belleten*, XVI/102, s. 369-374.
- EYİCE, Semavi, 1975, “Anadolu’da <Karamanlıca> Kitabeler <Grek Alfabesiyle Türkçe Kitabeler>”, *Belleten*, XXXIX/153, s. 25-48.
- EYİCE, Semavi, 1980, “Anadolu’da “Karamanlıca” Kitabeler (Grek Harfleriyle Türkçe Kitabeler) 2”, *Belleten*, XL/176, s. 683-696.
- GÜLER, Ali, 2000, “Yunanistan’da Etnik Gruplar I: Dil Grupları”, *Avrasya Dosyası*, s. 12-21.
- GÜNGÖR, Harun, 1984, “Karamanlıca (Grek Alfabeli Türkçe) Bir Kitabe”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 33, s. 95-101.
- GÜNGÖR, Harun, 1989, “Karamanlıca Üç Kitabe”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, III/34, s. 29-31.
- HIEROMONAHOS, Neofitos, 1857, *İspat-ı Mesihîye*, (Çev. Yoannis Yorgiadis), A. Popoviç Kumpanya Basmahanesi, İstanbul.
- İBAR, Gazanfer, 2010, *Anadolulu Hemşehrilerimiz (Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe)*, İstanbul.
- İLMİNSKİY, Nikolay İvanoviç, 1880, *Predvaritele, noe soobşçenie o tureckom perevodye izlozeniya vyeri patriarcha Gennadiya Scholariya*, Kazan.
- KAHYA, Hayrullah, 2003, *Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihîye Üzerinde Dil İncelemesi*, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KAHYA, Hayrullah, 2008, “Karamanlıca Bir Eser *Yeñi Hazne* ve Dil Özellikleri (İmlâ Özellikleri ve Ses Bilgisi)”, *Turkish Studies www.turkishstudies.net* (ET: 17.11.2011), III/6, s. 367-408.
- KAHYA, Hayrullah, 2009, “Karamanlıca Bir Zarf-fiil Eki: {-IncAs}”, *Turkish Studies www.turkishstudies.net* (ET: 17.11.2011), IV/3, s. 1242-1252.
- KARAHAN, Leylâ, 1994, “Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-Fiil Ekleri”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXXII/1-2, s. 205-236.
- KILIÇARSLAN, Mustafa-KAHYA, Hayrullah, 2009, “Karamanlıcada i/e Meselesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal Of International Social Research*, II/8, s. 200-211.

MYNAS, Minoide, 1858, *Georges Scholarius surnamme Gennadius Patriarche de Constantinople*, Paris.

OKAY, Cüneyd, 2006, “Eski Harfli Çocuk Dergileri”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, IV/7, s. 511-518.

ÖZDEM, Ragıp, 1938, “Gennadios’un İtikatnamesi”, *Ülkü*, X/60, s. 529-540.

Psaltirion “ΔΑΒΙΑ ΠΕΓΑΜΠΕΡΗΝ ΒΕ ΠΑΤΗΣΣΑΧΗΝ ΚΑΙΤΕΣΣΗ ΚΑΘΙΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ”, [b.y.], [t.y.].

SALLAVILLE, Sévérien ve Eugène DALLEGGIO, 1958, *Karamanlidika I: 1584-1850*, Atina.

SERTKAYA, Osman Fikri, 2004, “Grek Harfleriyle Yazılmış Anadolu Karamanlı Ağzı Metinleri Üzerine”, *Journal of Turkish Studies / Türklük Bilimi Araştırmaları*, XVIII/2, s. 1-21.

SÜMER, Faruk, 1960, “Anadolu’ya Yalnız Göçebe Türkler Mi Geldi?”, *Bellekten*, XXIV/96, s. 567-594.

ŞEHİSUVAROĞLU, N. Bedi, 1970, “Kanunî Devrinde Yazılmış ve Şimdiye Kadar Bilinmeyen Bir Coğrafya Kitabı”, *Kanunî Armağanı*, s. 213-214.

TEKİN, Talat, 1997, *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, İstanbul.

TOGAN, Zeki Velidi, 1946, *Umumî Türk Tarihine Giriş I (En Eski Devirlerden 16. asra kadar)*, İstanbul.

VOLKAN, D. Vamık-ITZKOWITZ, Norman, 2002, *Türkler ve Yunanlılar: Çatışan Komşular*, (Çev. Banu Büyükkal), İstanbul.

Yeñi Hazne, 1795, (Çev. Serafim Yeromonahos), Mihail Glykei Basmacısı, Venedik.

YORDANOĞLU, Anastas, 1973, *Karamanlıca (Rum Harfli Türkçe Metinlere Toplu Bir Bakış)*, (İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul.

YÜCE, Nuri, 2010, “Karamanlı Türkleri”, *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 42, s. 155-164.

http://tr.wikisource.org/wiki/1923_Türkiye-Yunanistan_Nüfus_Mübadelesi_Anlaşması (E.T.23.11.2011).